

چین له رۆژه لاتی ناوه راست: نه وله ویه ت و تاییه تمه ندیه ستراتیییه کان
(2022-2004)

شیروان عبدالرحمان محمد

دیوانی و وزارتتی خویندنی بالآ و توژیینه وه ی زانستی، هه ولیر، هه ریمی کوردستان، عیراق.

Sherwan.abdulrahman@mhe-kg.org

پوخته

بابه تی توژیینه وه که ده گه رپته وه بۆ گرنگی ناوچه ی رۆژه لاتی ناوه راست به هۆی گه شه سه ندنی ئابووری چین له سه ده ی بیست و یه که مده له نه نجامی په ره سه ندنی به رژه وه ندیه ئابووری و سیاسیه کان ی چین له ناوچه که. مه به ست له لیکۆلینه وه که دیاریکردنی نه وله ویه ته ستراتیییه کان ی چین و ناراسته سه ره کییه کان ی ئاماده بوونی سیاسی و ئابووری چین، که ئامانج لپی هاوسه ننگردنی هه ره شه و دهر فته ته کانه له ناوچه یه کی ئالۆزی وه ک رۆژه لاتی ناوه راستدا. چین چالاکانه کاریگه ری خۆی له رۆژه لاتی ناوه راست به هیز ده کات، که نه وله ویه ت و به رژه وه ندیه ستراتیییه کان ی له م سالانه ی دواییدا تادیت به رچاوتر بوون. ئەم نه وله ویه تانه بریتین له ره چاوکردنی ئابووری، سیاسی، وزه.

چین یه کیکه له ولاتانی جیهان که زۆرتین وزه به کارده هینیت و پشکیکی زۆر له نهوت و گازه که ی له رۆژه لاتی ناوه راسته وه هاورده ده کریت، دابینکه رانی سه ره کی بریتین له سعودیه، ئیران، عیراق و ئیمارات. گه ره نتی ده ستراگه یشتن به م سه رچاوانه بۆ ئاسایشی وزه و گه شه ی ئابووری چین زۆر گرنکه. ههروه ها رۆژه لاتی ناوه راست له چوارچیوه ی ده ستپیشخه ری (یه ک پشتین، یه ک ریگا) ی چیندا

زانباریه کان ی توژیینه وه

به روار ی توژیینه وه:

وه رگرتن: 2024/6/9

په سه ندردن: 2024/8/11

بلاو کردنه وه: پایزه 2024

ووشه سه ره کییه کان

Political Pragmatism, Chinese Strategy, Competition, "Soft Power", Cooperation, Chinese Diplomacy, Middle East, Foreign Policy.

Doi:

10.25212/lfu.qzj.9.3.24

پینگه‌یه‌کی سنراتیزی هه‌یه که ئامانجی په‌ره‌پیدانی ژیرخانی و پیره‌وی بازرگانیه‌یه که چین به ئه‌وروپا و ئه‌فریقا و ئاسیا ده‌به‌ستیتته‌وه. چین وه‌به‌ره‌پێنان له به‌نده‌ر و رینگاوبان و هیللی شه‌مه‌نده‌فه‌ر و پرۆژه‌کانی ژیرخانی دیکه له ناوچه‌که‌دا ده‌کات، له‌وانه مېسر، سعودیه، عومان و ئیران.

سیاسه‌تی چین له پرۆژه‌لاتی ناوه‌راست به بیلابیه‌نی له مملانی ناوچه‌یه‌یه‌کان ده‌ناسریتته‌وه. په‌کین هه‌ول ده‌دات ده‌ستوه‌ردان له کاروباری ناوخوا و لاتان نه‌کات، په‌یوه‌ندییه‌کی باشی له‌گه‌ل یاریزانه سه‌ره‌کییه‌کانی وه‌ک سعودیه، ئیران، تورکیا و ئیسراییل ده‌پاریژیت. ئه‌مه‌ش پینگه به چین ده‌دات هاوسه‌نگی له نیوان لایه‌نه ناکۆکه‌کاندا دروست بکات، به دوورکه‌وتنه‌وه له تیره‌گلانی راسته‌وخۆی.

1. پيشه‌کی:

دوای راگه‌یانندی کۆماری گه‌لی چین (۱۹۴۹)، پرۆژه‌لاتی ناوه‌راست له ئه‌وله‌ویه‌ته‌کانی سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی په‌کین نه‌بوو، به‌لام له‌گه‌ل ده‌ستپێکی سه‌رده‌می دینگ شیاوپینگ و له‌گه‌ل هاتنه‌دی "موعجیزه" ئابوورییه‌که‌ی ئه‌م ولاته، پراگماتیزم و سه‌روه‌ری به‌رژه‌وه‌ندییه نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کان بوونه بنه‌ما سه‌ره‌کیه‌کانی سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی چین، له‌وانه‌ش له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل ولاتانی پرۆژه‌لاتی ناوه‌راست به تاییه‌تی ولاتانی عه‌ره‌بی. فراوانکردنی په‌یوه‌ندییه‌کان له‌گه‌ل ده‌وله‌تانی پرۆژه‌لاتی ناوه‌راست که سه‌رچاوه‌کانی وزه‌ی هه‌ناردنه‌کردن بووه‌ته جیگه‌ی خواست له دلنیا‌بوون له ئاسایشی وزه‌ی ولاتی چین و سه‌قامگیری سه‌رچاوه‌کانی وزه، که زۆر گرنگن بۆ پاراستنی پرژه‌ی خیرابوونی گه‌شه‌ی ئابووری چین به‌تاییه‌تی دوای داگیرکردنی عیراق له لایه‌ن ئه‌م‌ریکاوه. گۆرپانکارییه‌کان له‌سه‌ر ئاستی جیهانی که له ده‌یه‌کانی رابردوودا گۆرپانکاری گه‌وره‌یان له سیسته‌می سیاسی په‌یوه‌ندییه نیوده‌وله‌تییه‌کان هیناوه‌ته ئاراوه و تا راده‌یه‌کی زۆریش به‌شدارییان کردووه له نزیکبوونه‌وه‌ی چین و ولاتانی پرۆژه‌لاتی ناوه‌راست. ئه‌م پرۆسه‌یه دوای دروستکردنی کۆرپه‌ندی هاوکاری چین و عه‌ره‌بی له سالی ۲۰۰۴دا، له پووی چۆنایه‌تییه‌وه به‌ره‌و

ئاستیکی نوێ پۆیشت. سهردانی فهرمی هاوبه ش و پیکه وتنه ئابوو ریه کان که به سهر کردایه تی هو جینتا و نه جامدران، به شدارییان له پیکه پینانی بناغه کانى هاوبه شى ههردوو لادا کرد. له دهیه ی دووه می سه ده ی بیست و یه که مدا درێزه ی ئەم پرۆسه یه دهرکه وت که په یوه ندى راسته وخۆی به ده ستپیشخه ریی "یه ک پشتین - یه ک ریگا" بوو ئەو بنه مایانه ی که شی جینپینگ سه رۆکی چینی خسته ناو سیاسه تی دهره وه ی چینه وه، که له به لگه نامه ی "سیاسه تی چین به رامبه ر به ولاتانی عه ره بی" دا پشتراستکرایه وه که له سالی 2016 که ئاماژه یه بۆ هاوبه شى به رزه وه ندى و ئامانج و ئامانجه کانى گه شه پیدان کرد.

له ئیستادا چین هاوبه شى سه ره کی ئابوو ریه بۆ ژماره یه ک ده ولته تی عه ره بی و هه نارده کارانی نه وتی ناوچه که بوونه ته دا بینکه رى سه ره کی وزه بۆی، زیاتر له 40% ی ئەو نه وته ی چین هاورده ده کات له پۆژه لاتی ناوه راسته وه دیت. ئەم وابه سته ییه وا ده کات ناوچه که به تایبه تی بۆ په کین گرن گ بیت. بۆ نموونه چین له سالی 2021 دا پۆژانه نزیکه ی 7.6 ملیۆن به رمیل نه وتی هاورده کردوو و زیاتر له یه ک له سه ر سیی ئەو نه وته ش له پۆژه لاتی ناوه راسته وه ها تووه (Andi S.

H. Technium Social Sciences Journal, Vol. 39, 2023. P.485)

ئهمه ش وایکردوو په یته خته عه ره بیه کان نه ک ته نها وه ک هاوبه شیکی ئابوو رى له پيشینه، به لکو وه ک هاوبه یمانیکی نه گه رى له بواری سیاسى و ئەمنیدا، وه ک به دیلیک بۆ ویلا به ته یه کگرتوو ه کانى ئەمریکا، سه یرى چین بکه ن. چین له ریگه ی وه به ره ینان و په یوه ندییه بازرگانیه کانى له ژیر ده ستپیشخه رى یه ک پشتین و یه ک ریگا (OBOR) بووه ته هاوبه شیکی ئابوو رى گرن گ بۆ زۆریک له ولاتانی ناوچه که. چین وه به ره ینانیکی زۆر له په ره پیدانی ژیرخاننى ئابوو رى و دامه زراوه ی وزه و پيشه سازى له ولاتانی وه ک سه ودیه، ئیماراتی یه کگرتوو ی عه ره بی، میسر و عیراق ده کات. ئەم بناغه ئابوو ریه ریگه به چین ده دات کاریگه رى خۆی له ناوچه که دا به هیتر بکات و زه مینه سازى بۆ هاوکارىی فراوانتر دا بنیت. چین به پیچه وانە ی ئەمریکا وه پابه نده به سیاسه تی ده ستوه رنه دان له کاروبارى ناوخۆی ولاتانی دیکه. ئەمه ش سوودى زۆریک له ده ولته تانی عه ره بی هه یه، به تایبه تی ئەوانه ی پووبه پرووی مملانیی ناوخۆی یان ناوچه یی ده بنه وه. بۆ نموونه: سه ودیه و ئیمارات هه لۆیستی چین له ده ستوه رنه دان له کاروبارى ناوخۆیانا

به‌رز دهنرخین، له‌وانه‌ش پرسى مافی مرۆف یان ده‌ستوهردان له شه‌ره‌کانی وه‌ك له یه‌مه‌ن. سه‌باره‌ت به ئی‌ران و سوریا، چین وه‌ك هاوپه‌یمانیکى نه‌گه‌رى ده‌بینن كه له پرسه‌ سیاسیه‌کاندا فشاریان له‌سه‌ر دروست ناکات و په‌یوه‌ندییه‌ دیپلۆماسی و ئابوورییه‌کانی ته‌نانه‌ت له‌ژیر سزاکانی‌شدا ده‌پاریژیت.

به‌م شیوه‌یه‌ په‌یوه‌ندییه‌کانی چین له‌گه‌ل ولاتانی عه‌ره‌بى له کایه‌ی ئابووری تیپه‌پویه و په‌یوه‌ندی به به‌رژه‌وه‌ندییه‌ ستراتیییه‌کانی په‌کینه‌وه‌ هه‌یه: چالاکانه ده‌ستپێشخه‌رییه‌کی گه‌وره‌ی بى وینه‌ی "یه‌ك پشتین، یه‌ك رینگ" به‌ره‌ووپێش ده‌بات، كه بریتیه‌ له چرک‌دنه‌وه‌ی سیاسه‌ته‌که‌ی له رۆژه‌لاتی ناوه‌راستدا، له چوارچۆیه‌ی پیکهاتنی جیهانیکی فره‌جه‌مه‌سهریدا. ئامانجى لیکۆلینه‌وه‌که: ده‌رخستنی سیاسه‌تی چین له‌گه‌ل ولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست له بواره‌کانی سیاسى، ئابووری، کولتووری و مرۆبیدا.

مه‌به‌ست له لیکۆلینه‌وه‌که‌ش دیاریکردنی تاییه‌تمه‌ندی و بواره‌ سه‌ره‌کییه‌کانی هاوکارى نیوان چین و ولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راسته له ماوه‌ی 2004-2022. ئه‌رکه سه‌ره‌کییه‌کانی تووژینه‌وه:

لیکۆلینه‌وه‌ له نه‌وله‌ویه‌ته سه‌ره‌کییه‌کانی سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی چین به‌رامبه‌ر به ولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست. ئه‌مه‌ش لایه‌نی ئابووری، سیاسى، وزه و سه‌ربازی ده‌گرێته‌وه. -شیکارى کاریگه‌رى مملانی ناوچه‌ییه‌کان (سوریا، عیراق، یه‌مه‌ن) له‌سه‌ر سیاسه‌تی چین. -لیکۆلینه‌وه‌ له کاریگه‌ری یاریزانه‌ دهره‌کییه‌کانی وه‌ك ئەمریکا، و یه‌کیتی ئه‌وروپا له‌سه‌ر کارلێکی چین له‌گه‌ل ولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست. -هه‌لسه‌نگاندنی گۆرانکارییه‌کانی دۆخی جیۆپۆله‌تیکی، له‌وانه‌ش که‌مبونه‌وه‌ی بوونی ئەمریکا، چۆن کاریگه‌رى له‌سه‌ر رۆلی چین له ناوچه‌که‌دا هه‌یه. - دیاریکردنی تاییه‌تمه‌ندییه‌کانی جیبه‌جیکردنی ده‌ستپێشخه‌ریی چینی "یه‌ك پشتین - یه‌ك رینگ" له چوارچۆیه‌ی په‌ره‌پیدانی په‌یوه‌ندییه‌کانی چین و له‌گه‌ل ولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستدا.

2. چین له رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست: ئه‌وله‌ویه‌ت و تایبه‌تمه‌ندییه‌ ستراتیژییه‌کان

چین هیزیکی نوییه له ناوچه‌ی رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست، به‌هۆی فاکتهری جوگرافیاوه گرنگییه‌که‌ی بۆ په‌کین بۆ ماوه‌یه‌کی زۆر که‌م بوو، به‌لام دۆخه‌که له سه‌ره‌تای سالانی ۲۰۰۰ ده‌ستی به‌گۆرانی کرد، به‌هۆی گه‌شه‌سهندنی خیرای ئابووری، که به‌په‌یوه‌ستبوون به‌رێکخراوی بازرگانی جیهانی له‌سالی ۲۰۰۱ دا دیاریکرا، رێژه‌ی گه‌شه‌ی به‌کاره‌ینانی وزه له‌چین به‌شپوه‌یه‌کی به‌رچاو زیادیکردوه، هه‌روه‌ها گرنگی ناوچه‌که بۆ ئاسایشی وزه‌ی چین زیادیکرد، له‌لایه‌کی دیکه‌وه ناسه‌قامگیری ولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست و باکوری ئه‌فریقا به‌هۆی رووداوه‌کانی وه‌ک شه‌ری دژی تیرۆر که له‌لایهن ئه‌مریکاوه له‌ئهنجامی هێرشه‌کانی ۱۱ ئه‌یلول راکه‌یه‌ندرا (Dorsey J.M. 2016. №296. P.35)، له‌شکرکێشی ئه‌مریکا بۆ عیراق و ئه‌فغانستان و رووداوه‌کانی به‌هاری عه‌ره‌بی به‌رزه‌وه‌ندییه‌کانی چینیان خستۆته‌مه‌ترسییه‌وه، له‌رووی ستراتیژییه‌وه ناوچه‌ی رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست بۆ په‌کین زۆر گرنکه؛ چین ده‌توانیت هاوکاری یان کێبڕکی له‌گه‌ڵ زله‌یزی دیکه‌ بکات که ئه‌وله‌ویه‌ت و توانا ستراتیژییه‌کانی په‌کین تیبیدا خراونه‌ته‌پوو.

شاره‌زایانی چینی رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست وه‌ک واقیعیکی سیاسی ئالۆز ده‌بینن، که به‌دریژایی میژوو چه‌ندین ئیمپراتۆری گه‌وره‌ پووخواون و په‌نگه‌ سیاسه‌ت و ستراتیژییه‌کانی چین له‌ژێر هه‌لومه‌رجیکی دیاریکراودا شکست به‌یئیت، به‌م پێیه‌ ئه‌و ته‌حه‌دایه‌ی ئه‌مپۆ چین پوو به‌پوووی ده‌بیته‌وه، ئه‌و رۆله‌یه‌ که ده‌توانیت له‌ ناوچه‌یه‌کی ئاوا ناجیگیردا بیگیڕی (Dorsey J.M., 2016. №296. P.37). ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ شاره‌زایانی چینی باس له‌وه‌ ده‌کهن که چین ستراتیجیکی له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌پاستدا نییه، به‌و پێیه‌ی په‌کین به‌ ئاشکرا ئه‌و ستراتیژه‌ی رانه‌گه‌یاندوه، ئه‌مه‌ش بۆ خواستی دوورکه‌وتنه‌وه له‌ ناکوکی و پوو به‌پووونوه له‌ ناوچه‌که ده‌گه‌رپه‌ته‌وه، به‌لام ئه‌گه‌ر شیکاری بۆ ئه‌و به‌لگه‌نامه‌ بنه‌رته‌یه‌ی که سیاسه‌تی چین به‌رامبه‌ر به‌ ولاتانی عه‌ره‌بی له‌سه‌ری بنیات نراوه بکه‌ین (Scobell A., Nader A., 2016. p101)، که له‌سالی ۲۰۱۶ دا بلاوکراوه‌ته‌وه، ئاماژه‌یه‌ بۆ نه‌بوونی ستراتیژییه‌کی دیاریکراو و هه‌مه‌لایه‌نه‌ تا راده‌یه‌کی زۆرتر په‌نگدانه‌وه‌ی بنه‌ما سه‌ره‌کییه‌کانی سیاسه‌تی چین و ئاماژه‌یه‌ بۆ گرنگی هاوکاری ئابووری له‌گه‌ڵ

ولتانی رۆژه‌لای ناوه‌پاست به‌تایبه‌تی ولتانی عهره‌بی (Chinas Policy toward the Arab states 2016). له هه‌مان کاتدا جه‌ختکردنه‌وه‌یه‌کی نوێی تپدایه - له‌سه‌ر سیاسه‌ت و ئاسایش تا ئه‌و راده‌یه‌ی که په‌یوه‌ندیان به ئامانجه ئابووری و گه‌شه‌پیدانه‌وه‌یه‌ (Almeida M. Arab News, 14.07.2018).

ئه‌گه‌ر رۆژه‌لای ناوه‌پاست له چوارچۆیه‌ی ستراتیژی جیهانی چیندا سه‌یر بکری و رپبازه‌که‌ی له ناوچه‌که‌دا په‌یوه‌ندییه‌کی نزیك به بنه‌ما گشتییه‌کانی ئاسایش و گه‌شه‌پیدانی نیشتمانییه‌وه هه‌یه که له به‌لگه‌نامه‌کانی وه‌ک به‌رگری نیشتمانی چین ب‌لاوکراوه‌ته‌وه له مانگی ته‌مموزی ۲۰۱۹. ئه‌م به‌لگه‌نامه‌یه ره‌نگدانه‌وه‌ی ئه‌و بواره سه‌ره‌کیانه‌یه که چین له‌م رپگه‌یانه‌وه به‌رزه‌وه‌ندییه نیشتمانییه‌کانی خۆی دیاریده‌کات، له‌وانه‌ش ئامانجه ئابووری و ستراتیژییه‌کانی، له ناوچه گرنگه‌کانی وه‌ک رۆژه‌لای ناوه‌پاست. (China's National Defense, 2019).

تیم نیبلۆک، پسپۆریکی ناسراوی به‌ریتانی، ئه‌م به‌لگه‌نامه‌یه به‌ گرنگییه‌کی زۆر ده‌زانیت بۆ تپگه‌یشتن له ستراتیژی جیهانی چین. شه‌ش خالی ئه‌م ستراتیژه‌ ده‌خاته‌وه: پاراستنی سه‌روه‌ری و ئاسایش و به‌رزه‌وه‌ندییه‌کانی چین؛ په‌تکردنه‌وه‌ی ئه‌و سیاسه‌تانه‌ی که له‌سه‌ر بنه‌مای "ده‌ستی ب‌لا، فراوانبوون" دامه‌زاون؛ به‌شداری چالاکانه له بنیاتنانی "کۆمه‌لگه‌یه‌کی مرۆبی چاره‌نووسیکی هاوبه‌ش له رپگه‌ی پشتیوانی له نه‌ته‌وه‌یه‌که‌گرتوووه‌کان؛ په‌ره‌پیدانی فۆرمات و تۆره‌ ناوچه‌یی و نیوده‌وله‌تییه‌کان که سه‌رنجیان له‌سه‌ر به‌رزه‌وه‌ندی و ئامانج و به‌ها تاییه‌ته‌کانی چین؛ دروستکردن و باشتکردنی به‌رگری نیشتمانی و سوپای به‌هێز که هاوتا بێت له‌گه‌ل پپگه‌ی نیوده‌وله‌تی، به‌رزه‌وه‌ندییه‌کانی له‌ بوا‌ری ئاسایش و گه‌شه‌پیدان؛ پپشخستنی به‌رزه‌وه‌ندییه ئابوورییه‌کانی چین له‌سه‌ر شانۆی جیهانی.

نیبلۆک به‌و ئه‌نجامه‌ ده‌گا که په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل ولتانی رۆژه‌لای ناوه‌پاست به‌راستی بۆ چین گرنگه، به‌لام سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش له به‌رامبه‌ر به‌رزه‌وه‌ندییه‌ گرنگه‌کانی ده‌وله‌تی چیندا له‌ پله‌ی دووه‌مدایه. گرنگی ستراتیژی له‌سه‌ر رۆژه‌لای ئاسیا و ناوه‌پاستی ئاسیا و رۆژئاوای زه‌ریای هپمن ده‌مینیته‌وه. (Niblock T. Journal of Middle Eastern and Islamic Studies. (2020. Vol.14(4) P.481-504).

تا ئیستا چین سهرنجی له‌سهر به‌رده‌وامبوونی گه‌شه‌ی ئابووری بووه، دلنیابوون له جیگیربوونی نرخ‌ی وزه و دابینکردنی بۆ چین؛ پاراستنی هاوسه‌نگی ستراتیژی جیهانی وزه و گه‌یشتن به ئاسایشی وزه‌ی؛ پاراستنی هاوسه‌نگی هیز له ناوچه‌که‌دا بۆ رێگریکردن له ههر ده‌سه‌لاتیکی ناوچه‌یی یان دهره‌کی له قۆرخکردنی سهرچاوه‌کانی ناوچه‌(مێنا- MENA)؛ پاراستنی ناشتی و سه‌قامگیری له ناوچه‌که و رێگریکردن له گێژاوی سیاسی که ده‌توانیت بیته رێگر له وه‌به‌ره‌ینانی چین و جیبه‌جیکردنی ده‌ستپێشخهری یه‌ك پشیتین و یه‌ك رینگا. به‌لام چین له هه‌مان کاتدا سهرنجی له‌سهر لاوازییه‌کانی نفوزی ئه‌مریکایه له ناوچه‌که‌دا که له ئه‌نجامی شه‌په‌کانی عیراق و ئه‌فغانستان و نه‌دۆزینه‌وه‌ی چاره‌سه‌ری بۆ مملاتی عه‌ره‌بی و ئیسرائیل و هه‌ستی دژه ئه‌مریکی له زۆری له ولاتانی عه‌ره‌بی و جیهان به ئامانجی سنووردارکردنی کاریگه‌رییه‌کانی ئه‌مریکا و فراوانکردنی بوونی چینییه‌کان تیدا (Margaret D., 2013. P.2). له لایه‌کی دیکه‌وه چین له چوارچیوه‌ی ستراتیژییه‌تی "ناشتی هاوسه‌نگ" له رۆژه‌لاتی ناوه‌راستا، چالاکانه میکانیزمه‌کانی "هیزی نه‌رم" به‌کارده‌هینیت: گریه‌ستی بازرگانی ئازاد، دابینکردنی قهرزی بۆ سوو بۆ پرۆژه ئابوورییه‌کان، گه‌پاندنه‌وه‌ی قهرزه‌کانی ولاتانی ناوچه‌که به چین؛ رووماڵکردنی چالاکانه‌ی میدیایی له ئه‌رکی مرۆبی و پشتیوانی دیپلۆماسی بۆ ده‌وله‌تانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستا؛ پێشخستنی زمانی چینی و کولتوری چینی له جیهانی عه‌ره‌بیدا (حوسینی، ئاینده‌ناسی، ژماره 20(5)، 2023، ل 126)؛ به‌کاره‌ینانی ره‌وه‌ندی چینی بۆ چاره‌سه‌رکردنی کیشه ئابووری و سیاسیه‌کانی ناوچه‌که چین به جیبه‌جیکردنی ئه‌و ئه‌رکانه نه‌ك ههر هاوکارییه ئابوورییه‌کان له‌گه‌ل ولاتانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستا زیاد ده‌کات، به‌لکو هاوکاره بۆ دهرکردنی ئه‌مریکا له بازا‌په‌کانی ناوچه‌که باشتترین نمونه‌ش کرپنه‌وه‌ی پشکه‌کانی کۆمپانیایاکی رۆژئاوا و ئه‌مریکایه له عیراق (Morozov Y., 2020. P.1).

په‌کین به‌رده‌وام هاوکارییه سوده‌خسه‌کانی به‌هاوبه‌شی له‌گه‌ل ولاتانی ناوچه‌که زیاد ده‌کات، که دووباره‌بوونه‌وه‌ی قه‌یرانه‌ سیاسی و کۆمه‌له‌یه‌تییه‌کان زیاتر ده‌بنه‌وه‌ی ناسه‌قامگیری ساسی و ئابووری. به‌ناو "به‌هاری عه‌ره‌بی" گیرفانی نوێی ناسه‌قامگیری له رۆژه‌لاتی ناوه‌راستا و باکوری ئه‌فریقا دروستکرد و چین ناچار بوو ستراتیژی و تاکتیکه‌کانی بگۆریت و به‌دوای دهرفته‌تی

نویدا بگه‌رپت (Mordechai Chaziza, Middle East Review of International Affairs. Vol. 17, No. 2. P12). له پیناو پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانیدا چین به‌ شپوه‌یه‌کی نه‌ریتی هه‌ولێ داوه‌ خۆی نه‌خاته ناو مملانی چه‌کدارییه‌ گه‌وره‌کانه‌وه، ئه‌مه‌ش رینگه‌ی پیده‌دات نه‌ک ته‌نها له‌ تیچووی مادی، به‌لکو له‌ تیچووی ناوبانگیش دوور بکه‌وێته‌وه (Evseenko A.C. 2020. C.162)، به‌لام تادیت قورستر ده‌بیت له‌ چاوپۆشی له‌ مملانی ناوچه‌یه‌یه‌کان چونکه‌ سه‌رکه‌وتنی ده‌ستپێشخه‌ری (یه‌ک پشته‌ین و یه‌ک رینگ) و پابه‌ندبوونه‌ ئابوورییه‌ گرنگه‌کانی دیکه‌ ده‌خاته مه‌ترسییه‌وه. چین سیاسه‌تیکی هاوسه‌نگ په‌یره‌و ده‌کات، هه‌ولده‌دات هاوسه‌نگی له‌ نیوان ده‌رفه‌ت و مه‌ترسییه‌کان دروست بکات (Jonathan Fulton, Middle East Policy. 2021, P.14). هه‌ندیک له‌ شاره‌زایان سیاسه‌ته‌که‌ی به‌ ستراتیژی پاراستن ناوده‌به‌ن که‌ ئاماده‌یه‌یه‌کی به‌رده‌وام مسۆگه‌ر ده‌کات به‌بێ ئه‌وه‌ی نه‌زمی ناوچه‌یی کیه‌رکێکار تیکه‌دات. ستراتیژی پاراستن بژاردیه‌که‌ بۆ ده‌سه‌لاتیکی ناوچه‌یی پله‌ دوو که‌ ده‌یه‌وێت به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی خۆی به‌دوادا بگه‌رپت به‌بێ ئه‌وه‌ی دۆخی ئیستای سوودبه‌خش تیکه‌دات (Brock F. Tesson, P.192).

3. دیپلۆماسی نیوه‌ندگیری کۆماری میلی چین

به‌شداری چین له‌ چاره‌سه‌رکردنی مملانیکی ناوچه‌که‌دا ئاماژه‌یه‌ بۆ رۆلی نویی په‌کین له‌ په‌یه‌وه‌ندییه‌ نیوده‌وله‌تییه‌کانی ناوچه‌که‌دا (Helena L. 2018. P11) ناوبژیوانی مملانیی یه‌مه‌ن بوو، دانوستانه‌کانی نیوان سعودیه‌ و ئیرانی له‌ سالانی ۲۰۱۵-۲۰۱۶ ریکخست (Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong, 2017) له‌ مانگی کانوونی دووه‌می ۲۰۱۷، چین "سیمپۆزیۆمی ئاشتی فه‌له‌ستین و ئیسرائیل"ی ئه‌نجامدا، هه‌روه‌ها له‌ مانگی ئایاری ۲۰۱۸، سیمپۆزیۆمیکی نیوده‌وله‌تی سه‌باره‌ت به‌ فه‌یرانی سوریا ئه‌نجامدا (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. 2018). له‌ چوارچێوه‌ی ئه‌و نیوه‌ندگیرییه‌دا، ئێرده‌ی تاییه‌تی چین له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌راست سه‌ردانی هه‌ردوو ولاتی کرد بۆ به‌ره‌وپێشبردنی دانوستانه‌کانی ئاشتی و گه‌فتوگۆی سیاسی (Times of

كۆمه‌لى په‌كين www.timesofisrael.com/china-pushes (Israel, 2017). ده‌ستپيشخه‌رى ديپلۆماسى بۆ چاره‌سه‌ركردنى ناكۆكييه‌كانى ناوچه‌كه خستۆته روو: ده‌ستپيشخه‌رى بۆ چاره‌سه‌ركردنى كيشه‌ى فه‌له‌ستين و ئيسرائيل، ده‌ستپيشخه‌رى بۆ ده‌سته‌به‌ركردنى ئاسايش و سه‌قامگيرى له رۆژه‌لاتى ناوه‌راست (Wang Yi, 26 March 2021, P12), ده‌ستپيشخه‌رىيه‌كى ديكه بۆ چاره‌سه‌ركردنى قه‌يرانه‌كانى سوريا (Times of Israel, 2017, www.timesofisrael.com/china-pushes).

سه‌ره‌پاي چالاكويه ديپلۆماسيه زۆر دياره‌كانى په‌كين له ناوچه‌كه‌دا، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا كاردانه‌وه‌ى هه‌لبژێردراو و وريا ده‌بیت به‌رامبه‌ر به رووداوه جياوازه‌كان به‌پي ئه‌وه‌ى كه چهنده به‌بجووك داده‌نریت بۆ چين. سه‌ره‌پاي په‌ره‌سه‌ندنى به‌رژه‌وه‌ندييه‌كانى له رۆژه‌لاتى ناوه‌راست و باكورى ئه‌فريقا و به‌شيك له تيوه‌گلانى له ژيانى سياسى ناوچه‌كه‌دا، چين هيشتا خه‌رىكى ديپلۆماسى نيوه‌ندگيرى راسته‌قينه نه‌بووه، به‌لكو هه‌ولده‌دات له رېگه‌ى ديپلۆماسى پراگماتيكه‌وه به‌رژه‌وه‌ندييه‌كانى خۆى بپاريزیت، يان وه‌ك شاره‌زايان به‌م سياسه‌ته ناويان ناوه ، "نيمچه نيوه‌ندگيرى به شيوازى چينى" كاتيک ئه‌كته‌ره‌كه هه‌ولى دامه‌زراندنى كۆنترۆل نادات، به‌شدارى له په‌چاوكردنى كارنامه‌دا ده‌كات نه‌ك دانانى، و هانى كه‌مكردنه‌وه‌ى په‌ره‌سه‌ندنى ململانتيكه ده‌دات نه‌ك رۆلتيكى يه‌كلاكه‌ره‌وه له چاره‌سه‌ركردندا بگيرپت (Degang Sun & Yahia Zoubir, Journal of Contemporary China, (2017). P12).

سياسه‌تى هاوسه‌نگى نيوان لايه‌نه ناكۆكه‌كان له هه‌لوپيستی په‌كين به‌رامبه‌ر به "دۆسيه‌ى ئيران" و گرژييه‌كانى نيوان ده‌وله‌ته عه‌ره‌بييه‌كانى كه‌نداوى فارس و ئيران ته‌واو روونه، به‌و پييه‌ى كه به بى‌پابه‌ندبوونى دياريكراو له نزيكه‌وه له‌گه‌ل هه‌ردوولادا كارلتيك ده‌كات (Gregory, F. 2014. P.22) ناوچه‌ى لاوه‌كى كه‌نداو "شه‌رى ساردى بچووك" به‌خۆيه‌وه ده‌بينيت كه ئيران و سه‌وديه پاله‌وانى سه‌ره‌كين (Fulton J., 2019 P.11) له سالى 2016، شى جينپينگ، سه‌رۆكى چين، هاوبه‌شيه‌كى ستراتيژى له‌گه‌ل سه‌وديه واژۆكرد، كه هه‌نگاوێكى گرنگ بوو بۆ پته‌وكردنى په‌يوه‌ندييه دووقۆلييه‌كانى نيوان و لاتان، هاوبه‌شيه‌كى ستراتيژى هه‌مه‌لايه‌نه‌ى له‌گه‌ل ئيران واژۆكرد، ئه‌مه‌ش نيشانه‌يه‌كى روونه بۆ ئاماده‌بى ئه‌و بۆ ئه‌وه‌ى لايه‌نگرى نه‌كات. جۆناسان فولتن

پیی وایه قوولبوونه‌وه‌ی په‌یوه‌ندییه‌کانی نیوان چین و ئیران که له هاوبه‌شی ستراتیژی گشتگیردا ره‌نگه‌داته‌وه که له سالێ 2021 واژۆکراوه، ئاماژه‌به‌ بو‌ پیداجوونه‌وه‌ به‌ رپبازه‌کانی چین به‌رامبه‌ر به‌ ولاتانی که‌نداو. ئه‌و پرۆژانه‌ی له‌ باره‌ی وزه‌ که‌ پیشتر له‌ گه‌ل هه‌ردوو ولاتی سعودیه‌ و ئیماراتی په‌کگرتووی عه‌ره‌بی چالاک کراون و جیبه‌جی کراون، گه‌یشتوونه‌ته‌ ئاستیکی پیگه‌یشتووتر، که‌ هاوتایه‌ له‌ گه‌ل ئاستیکی نزیك له‌ کارلیکی ئابووری و سیاسی (Jonathan Fulton, middle east policy. 2021, P.16).

هه‌لۆیستی چین سه‌باره‌ت به‌ مملانیپی ئیسرائیل و فه‌له‌ستین نموونه‌یه‌کی دیکه‌ی هاوسه‌نگیه‌. هه‌رچه‌نده‌ چین به‌رده‌وام پشتیوانی لایه‌نی فه‌له‌ستینی کردووه، به‌لام په‌یوه‌ندی دۆستانه‌ و په‌یوه‌ندییه‌ ئابوورییه‌ به‌هیزه‌کانی له‌ گه‌ل ئیسرائیل په‌ره‌پیدهدات. چین چالاکانه‌ په‌یوه‌ندییه‌ ئابوورییه‌ به‌هیزه‌کانی له‌ گه‌ل ئیسرائیل په‌ره‌پیدهدات و له‌ سالێ 2017 دا په‌کین به‌ فه‌رمی هاوبه‌شییه‌کی داھینه‌رانه‌ی له‌ گه‌ل ئیسرائیل راگه‌یاند. ئه‌م هاوبه‌شییه‌ هه‌نگاوێکی گرنگ بوو بو‌ فراوانکردنی هاوکارییه‌کانی نیوان هه‌ردوو ده‌وله‌ت، به‌تایبه‌تی له‌ بواره‌ ستراتیژییه‌کانی وه‌ک ته‌کنه‌لۆژیای به‌رز، زانست و داھینان. (Xinhua. March, 2017).

چینیش له‌ په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌ گه‌ل عیراقدا لۆژیکیکی هاوشیوه‌ په‌پرہو ده‌کات، له‌ کاتیکیدا په‌کین پشتیوانی حکومه‌تی ئیتحادی له‌ عیراق ده‌کات که‌ به‌ فه‌رمی دژایه‌تی سه‌ره‌خۆیی کورد ده‌کات (Reuters (September 25, 2017)، هاوکات په‌یوه‌ندی باشی له‌ گه‌ل کوردستانی عیراق دروستکردووه، که‌ یه‌ده‌گی نه‌وتی زۆری هه‌یه‌ و وه‌به‌ره‌پنانیکی زۆری له‌ که‌رتی وزه‌ی خۆیدا هه‌یه. ده‌کریت وا گریمانه‌ بکریت که‌ ئه‌گه‌ر کوردستانی عیراق سه‌روه‌ری به‌ده‌ست به‌پنن، پیناچیت په‌کین چالاکانه‌ دژایه‌تی جیابوونه‌وه‌ی له‌ عیراق بکات (Samuel Ramani, 05October, 2017). هه‌روه‌ها په‌ره‌سه‌ندنی په‌یوه‌ندییه‌کانی چین له‌ گه‌ل کورده‌کان به‌ چه‌قۆکیشان به‌سه‌ر ئه‌نقه‌ره‌دا سه‌یر ده‌کریت که‌ به‌رده‌وامه‌ له‌ میوانداریکردنی چالاکوان و ریکخراوه‌ جو‌داخوازه‌کانی ئویغور (Niv Horesh, Ruike Xu, 2016 P.32).

له‌ هه‌ندیک بارودۆخی مملانیپی ناوچه‌که‌دا، چین رووبه‌رووی ئه‌رکی ناسکی هاوسه‌نگکردنی به‌رزه‌وه‌ندییه‌ به‌پروالته‌ ئاشت نه‌کراوه‌کان بووه‌ته‌وه. له‌ مملانیپی یه‌مه‌ن که‌ ده‌کریت وه‌ک

پووبه‌پووبوونه‌وه‌یه‌کی به وه‌کاله‌ت له نیوان هیزه‌کانی پالپشتی ئیران و سعودیه سه‌یر بکریت، په‌کین ناچار بوو لانیکه‌م هه‌ندی‌ک ئیراده‌ بدات. له میانه‌ی گه‌شته‌ میژووویه‌که‌ی سه‌رۆک کۆماری چین بۆ ناوچه‌که‌ له سال‌ی 2016، شی جین‌پینگ به‌لینی پشتیوانی به‌ حکومه‌تی هادی دا له هه‌وله‌کانی بۆ په‌کخسته‌نه‌وه‌ی ولاته‌که‌ی. هه‌رچه‌نده‌ په‌نگه‌ لیدوانیکی له‌م شیویه‌یه‌ له لایهن ئیرانه‌وه‌ هه‌ندی‌ک ناره‌زایی به‌دوای خۆیدا هی‌ناییت، به‌لام پشتبه‌ستنی زۆری تاران به‌ پشتیوانی چین له چاره‌سه‌رکردنی زۆی له پرسه‌کانی دیکه‌، کاردانه‌وه‌ی نه‌رینی ئیرانی نکۆلی کردوو (Erzsébet N. Rózsa, 2020, P.62). به‌لام به‌پیی هه‌ندی‌ک راپۆرت، کانگ یۆنگ بالیۆزی چین له یه‌مه‌ن به‌رده‌وام له‌گه‌ل حوسیه‌کان و نوینه‌رانی ئه‌نجومه‌نی ئینتقالی باشوور کۆده‌بیته‌وه‌ و ته‌نانه‌ت هه‌ولی رازیکردنی ئه‌وانی داوه‌ که ریککه‌وتنی دابه‌شکردنی ده‌سه‌لات له‌گه‌ل حکومه‌تی هادی قبول بکه‌ن (Samuel Ramani, 05 October, 2017).

هه‌لوێستی چین سه‌باره‌ت به‌ قه‌یرانی سوریا په‌نگه‌ وه‌ک خالی وه‌رچه‌رخان له سیاسه‌تی خۆی له ناوچه‌که‌دا ده‌رکه‌وێت، چونکه‌ له نارازیبوون له سیاسه‌تی ئه‌مریکا له رۆژه‌لاتی ناوه‌راست تیپه‌ریوه‌ بۆ دژایه‌تیکردنی راشکاوانه‌ له‌گه‌لیدا. تا مانگی تهمموزی 2020، چین 10 جار ده‌سه‌لاتی قیتۆی خۆی له دۆسیه‌ی سوریا به‌کاره‌ینابوو، ئه‌مه‌ش ژماره‌یه‌کی به‌رچاوه‌ به‌ له‌به‌رچاوغرتنی ئه‌وه‌ی که پێشتر چین له ماوه‌ی چوار ده‌یه‌ی رابردوودا ته‌نها پینج جار ده‌سه‌لاتی قیتۆی به‌کاره‌ینابوو (Бребдани А. М., Нахро М. И, Всеобщая история, vol. 16, №. 1, 2024, P. 28). وا دباره‌ ئه‌م هه‌لوێسته‌ به‌ هیچ شیویه‌که‌ په‌بوهندی به‌ نزیکه‌بوونه‌وه‌ له به‌شار ئه‌سه‌د سه‌رۆکی سوریا نییه‌، به‌لکو خواستی نیشاندانی هاوده‌نگی له‌گه‌ل مۆسکۆ و به‌رگریکردن له پرهنسیبی ده‌ستوه‌رنه‌دان کاروباری ولاتان، به‌تایبه‌تی به‌ له‌به‌رچاوغرتنی به‌رزبوونه‌وه‌ی هاوکاتی گرژیه‌کان له ده‌ریاکانی باشوور و رۆژه‌لاتی چین (Michael Singh 2016, p.173)، به‌لام خۆبه‌دووگرتنی چین له ئه‌نجومه‌نی ئاسایشی نه‌ته‌وه‌ یه‌گه‌رتوووه‌کان له مانگی نیسانی 2017 له‌کاتی تاوتویکردنی پرسی "هێرشێ کیمیایی گومانلیکراوی سوریا" جاریکی دیکه‌ کاری هاوسه‌نگی و پراگماتیزی په‌کین نیشانداده‌ت (UN Documents for Syria, 2017)، که پێویسته‌ سیاسه‌ته‌که‌ی له رۆژه‌لاتی ناوه‌راست له ژێر رۆشنایی په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ل ئه‌مریکا

هه‌سه‌نگیندریت. پرسیار ئه‌وه‌یه ئایا ئه‌م سیاسه‌ته هاوسه‌نگه له درێژخایه‌ندا په‌وایه، به‌لام تا ئیستا سوودی به‌هه‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی چین گه‌یاندوو و به‌رده‌وام بێت له ئاماده‌بوونی چین له ناوچه‌که‌دا (Lars Erslev Andersen, Camille Lons, 2020, p.17). پێویسته دووباره دابریژیته‌وه. چین له رێگه‌ی "دیپلۆماسیه‌تی هاوبه‌شی" و هه‌روه‌ها ئه‌ندامیته‌ی له ژماره‌یه‌ک دامه‌زراوه‌ی فره‌لایه‌نه/ناوچه‌یی، هه‌ولده‌دات له ولاتانی پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست نزیك بێته‌وه. کۆرپه‌ندی هاوکاری چین و عه‌ره‌بی (CASCF) که له سالی ۲۰۰۴ دامه‌زراوه، کۆرپکی گرنگی ناوچه‌یه‌یه که به‌رده‌وام میوانداری کۆبوونه‌وه‌کانی نیوان چین و ولاتانی عه‌ره‌بی ده‌کات له ئاستیکی بالای سیاسیدا. به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا هیچ فۆرماتیکی هاوکاری ناوچه‌یی نییه که هه‌موو ولاتانی عه‌ره‌بی، ئیسرائیل، ئیران و تورکیا له‌خۆ بگریت (Lars Erslev Andersen, Camille Lons, 2020, p.17). ئه‌ندامیته‌ی چین له رێکخراوه فره‌لایه‌نه‌کان و ناوچه‌یه‌یه‌کاندا به‌جه‌ختکردنه‌وه له‌سه‌ر دیپلۆماسی هاوبه‌شی ته‌واو ده‌کریت (Strüver, G. *The Chinese Journal of International Politics*, 2017, 10(1), p.31). چین هاوبه‌شی خۆی له‌گه‌ل ده‌وله‌تانی ناوچه‌که به‌هه‌رچاوگرته‌ی جۆری هاوبه‌شی و گرنگی ولاتی هاوبه‌ش بنیات ناوه. هاوبه‌شی ستراتیژی هه‌مه‌لایه‌نه‌ی له‌گه‌ل سعودیه، ئیمارات، میسر و ئیران وه‌ک ولاتانی پێشه‌نگ هه‌یه.

4. سیناریۆ ئه‌گه‌رییه‌کانی داها‌تووی چین له پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست

پێده‌چیت چین به‌رده‌وام بێت له زیادکردنی بازرگانی و وه‌به‌ره‌یێنان له ناوچه‌که‌دا. سه‌ره‌تا ئه‌مه په‌یوه‌ندی به‌ وزه‌وه هه‌یه، به‌و پێیه‌ی پشتبسته‌نی چین به‌ نه‌وت و غازی پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست به‌رده‌وام ده‌بێت. به‌لام په‌نگه له داها‌توودا په‌کین سه‌رنجی له‌سه‌ر هه‌مه‌چه‌شنکردنی به‌هه‌رژه‌وه‌ندییه ئابوورییه‌کانی بێت به‌ زیادکردنی وه‌به‌ره‌یێنان له بواری ته‌کنه‌لۆژیا، ژێرخانی، کشتوکال و وزه‌ی نوێبووه‌وه.

ده‌ستپێشخه‌ری یه‌ک پشته‌ین و به‌ک رێگا (OBOR) وه‌ک ئامرازیکی سه‌ره‌کی کاریگه‌ری چین له پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راستدا ده‌مێنێته‌وه. له رێگه‌ی ئه‌م ده‌ستپێشخه‌رییه‌وه چین به‌رده‌وام ده‌بێت له وه‌به‌ره‌یێنان له پۆژه‌ه‌لاتی ژێرخانی وه‌ک رێگاوبان و به‌نده‌ر و ناوه‌نده لۆجستیکیه‌کان، ئه‌مه‌ش

پێگهی پنده‌دات زیاتر تیکه‌ل به ئابووری ناوچه‌که بێت. هه‌روه‌ها پیده‌چیت هاوکاری له بواری ته‌کنه‌لۆژیا و داه‌پناندا که له ئیستاوه له‌گه‌ل وڵاتانی وه‌ک ئیسرائیل چالاکه، فراوانتر بێت. چین توانای ئه‌وه‌ی هه‌یه بیه‌ته یاریزانیکی سه‌ره‌کی له که‌رتی ته‌کنه‌لۆژیای پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌پاستدا، ته‌کنه‌لۆژیا پێشکه‌وتوووه‌کانی خۆی له بواری په‌یوه‌ندییه‌کان، زیره‌کی ده‌ستکرد، وزه‌ی نوێبووه‌وه و پلاندانانی شاره‌کان پێشکه‌ش ده‌کات. هه‌روه‌ها پیده‌چیت وه‌به‌ره‌ینانی چینی له کۆمپانیا ده‌ستپێشخه‌ره‌کانی پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌پاست و کۆمپانیاکانی ته‌کنه‌لۆژیای به‌رزدا زیاد بکات، ئه‌مه‌ش وایکردوووه چین بیه‌ته هاوبه‌شیکه‌ی سه‌ره‌کی بۆ ناوچه‌که له‌م بواره‌دا.

چین ده‌توانیت پۆلیکی گرنگ بگێریت له پالپشتیکردنی وڵاتانی پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌پاست له هه‌وله‌کانیان بۆ هه‌مه‌چه‌شنکردنی ئابوورییه‌کانیان و گواستنه‌وه بۆ وزه‌ی سه‌وز. ده‌کریت هاوکاری له بواری وزه‌ی خۆر و با و هایدروژین بیه‌ته ئه‌وله‌وییه‌تیکه‌ی نوێ له په‌یوه‌ندییه‌کانی چین له‌گه‌ل وڵاتانی وه‌ک ئیمارات و سه‌عودیه که له ئیستاوه ده‌ستیان کردوووه به په‌ره‌پیدانی به‌رنامه‌کانیان له‌م بواره‌دا.

هه‌روه‌ها پیده‌چیت له داهاتوودا چین به‌رده‌وام بێت له پاراستنی سیاسه‌تی بیلابیه‌نی و ده‌ستوه‌ردان نه‌کردن له مملانیکانی ناوچه‌که‌دا، په‌یوه‌ندی هاوسه‌نگ له‌گه‌ل هه‌ردوو وڵاتی عه‌ره‌بی و ئێران و ئیسرائیل بپارێزیت. ئه‌مه‌ش ده‌بیه‌ته هۆی ئه‌وه‌ی که بتوانیت وه‌ک هاوبه‌شیکه‌ی گرنگی ئابووری و دیپلۆماسی بۆ هه‌موو لایه‌نه‌کان بمینیتنه‌وه به‌بێ ئه‌وه‌ی بیه‌ته بارمه‌تی جیاوازییه سیاسییه ناوچه‌بیه‌کان.

له هه‌مان کاتدا هه‌وله‌کانی چین بۆ به‌هێزکردنی ئاسایش و سه‌قامگیری له ناوچه‌که‌دا ده‌توانیت له پێگهی به‌شداریکردن له ئه‌ره‌که‌کانی ئاشتپارێزیدا ده‌ربکه‌وێت، هه‌روه‌ها له پێگهی ده‌ستپێشخه‌رییه دیپلۆماسییه فره‌لایه‌نه‌کانه‌وه بۆ چاره‌سه‌رکردنی مملانیکانی وه‌ک به‌رنامه‌ی ئه‌تۆمی ئێران یان دۆخی سووریا.

هه‌روه‌ها فراوانکردنی کاریگه‌ری کولتووری له داهاتوودا ئه‌گه‌ری زۆره چین له پێگهی به‌رنامه‌ی په‌روه‌رده‌یی و ئالوگۆری پۆشنییری و ئاماده‌بوونی میدیایی هیزی نه‌رمی خۆی له پۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌پاستدا زیاد بکات. په‌کین ده‌توانیت له پێگهی ده‌ستپێشخه‌رییه په‌روه‌رده‌بیه‌کان و زانکۆکانی

چین و پرۆژه رۆشن‌بیرییه‌کانه‌وه په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ل گه‌نجانی ناوچه‌که به‌هیزتر بکات، ئەمه‌ش یارمه‌تیده‌ر ده‌بیت بۆ به‌هیزکردنی پێگه‌ی درێژ‌خایه‌نی.

5. پێش‌خستنی گه‌شه‌پێدان و هاوکاری

وه‌به‌ره‌هێنانه‌ چینییه‌کان له‌ژێر ده‌ستپێش‌خه‌ری یه‌ك پش‌تین و رێگادا ده‌توانن رۆلێکی گ‌رنگ بگ‌پن له‌ ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی دوا‌ی شه‌ر له‌ وڵاتانی وه‌ك سوریا، لیبیا، عیراق و یه‌مه‌ن، یان له‌ په‌ره‌پێدانی ژێرخانی زۆر پێویست له‌ ناوچه‌که‌دا که‌ کاریگه‌ری درێژ‌خایه‌نی له‌سه‌ر گه‌شه‌پێدانه‌که‌ هه‌بیت له‌م وڵاتانه‌. زۆرێک له‌ قه‌یران و مملانی‌ن‌یکان له‌ رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راسته‌دا په‌گ و ریشه‌ی له‌ هۆکاره‌ کۆمه‌لایه‌تی-ئابوورییه‌کانه‌وه‌ هه‌یه‌. “کللی زالبوون به‌سه‌ر ئاسته‌نگییه‌کان خیرا‌کردنی گه‌شه‌پێدانه‌. نا‌ئارامییه‌کانی رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راسته‌ له‌ نه‌بوونی گه‌شه‌سە‌ندنه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گریت، چاره‌سه‌ری کۆتاییش به‌نده‌ به‌ گه‌شه‌پێدانه‌وه‌، ئەمه‌ش کاریگه‌ری له‌سه‌ر خۆش‌گوزه‌رانی و که‌رامه‌تی هه‌مووان ده‌بیت له‌ وتاره‌که‌ی شی جینیپینگ سه‌رۆکی چینه‌وه‌ له‌ کۆمکاری عه‌ره‌بی له‌ سالێ ۲۰۱۶). نا‌کۆکی و مملانی، به‌ گوته‌ی چین، که‌متر له‌و ناوچانه‌دا هه‌یه‌ که‌ سوود له‌ گه‌شه‌سە‌ندن‌ی ئابووری وهرده‌گرن و ده‌ستپێش‌خه‌ری یه‌ك پش‌تین و یه‌ك رێگا به‌رجه‌سته‌ی ئەم هه‌لوێسته‌ی سیاسه‌تی دهره‌وه‌یه‌ (Lars Erslev Andersen, 2014, p. 21).

له‌ ماوه‌ی ده‌یه‌ی رابردوودا چین وه‌ك هیزێکی گه‌وره‌ی گه‌شه‌پێدان له‌ رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راسته‌ و باکووری ئەفریقا دهرکه‌وتوو، وه‌به‌ره‌هێنان و گ‌رێبه‌سته‌کانی به‌ به‌های نزیکه‌ی ۱۴۰ ملیار دۆلاری ئەمریکی. به‌شدارێ چین له‌ گه‌شه‌پێدانی وڵاتانی ناوچه‌که‌دا شیوه‌ی وه‌به‌ره‌هێنانی راسته‌وخۆ و یارمه‌تی و قه‌رزێ گه‌شه‌پێدان وهرده‌گریت (China global investment tracker(CGIT), 2017). چین 15 ملیار دۆلاری وه‌ك قه‌رز ته‌رخان کردوووه‌ بۆ پێش‌خستنی پرۆسه‌ی پێشه‌سازی له‌ رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌راسته‌ تا سالێ 2018، قه‌رزه‌ ئیمتیازییه‌ به‌رده‌وامه‌کانیش بری 10 ملیار دۆلار بووه‌ (Бребдани А. М., Всеобщая история, vol. 16, №. 1, 2024, (P. 23).

دانوستان له‌سهر ریککه‌وتنیکی "نه‌وت بۆ ئاوه‌دانکردنه‌وه" بۆ ماوه‌ی ۲۰ سال، به‌پیی ئه‌و ریککه‌وتنه‌هه‌ چین له‌ به‌رامبه‌ر وه‌به‌ره‌پنه‌انه‌که‌ی له‌ ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی عیراق پۆژانه ۱۰۰ هه‌زار به‌رمیل وهرده‌گریت (Alghad.2018.07.10)، له‌ سه‌روبه‌ندی هه‌شته‌مین کۆبوونه‌وه‌ی وه‌زاری کۆپه‌ندی هاوکاری چین و عه‌ره‌بی، سه‌رۆکی کۆماری گه‌لی چین رایگه‌یانده‌ که‌ چین هاوکاری مرۆیی به‌ به‌های 100 ملیۆن دۆلار بێشکه‌ش به‌ ئوردن، سواریا، یه‌مه‌ن و فه‌له‌ستین ده‌کات. له‌ سه‌رده‌می په‌تای کۆرۆنادا، په‌کین به‌دوای ئه‌وه‌ی پپی ده‌وتریت "دیپلۆماسی فاکسین"، که‌ ده‌توانریت وه‌که‌ به‌شیک له‌ هه‌وله‌ فراوانه‌کانی چین بۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی وپنه‌ی مرۆیی جیهانی خۆی سه‌یر بکریت (Miwa Hirono. HPG Working Paper, January 2018.p12).

ئه‌نجام

له‌ نیوان سالانی 2004 بۆ 2022، چین بوونی خۆی له‌ پۆژه‌لاتی ناوه‌پراستدا به‌شیوه‌یه‌کی به‌رچاو زیادکرد، به‌مه‌ش ناوچه‌که‌ی کرده‌ به‌شیک گرنگی ستراتیژی جیهانی خۆی. ئه‌وله‌وبه‌ته‌ سه‌ره‌کیه‌کانی چین له‌ پۆژه‌لاتی ناوه‌پراست پته‌وکردنی په‌یوه‌ندییه‌ ئابوورییه‌کان، ده‌سته‌به‌رکردنی ئاسایشی وزه‌، به‌شداریکردن له‌ پۆژه‌کانی ژیرخانی له‌ چوارچێوه‌ی ده‌ستپێشخه‌ری یه‌که‌ پشته‌ین، یه‌که‌ ریگا (OBOR)، هه‌روه‌ها زیادکردنی هاوکارییه‌کان له‌ بواری ته‌کنه‌لۆژیا و داھینان، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا چین به‌رده‌وامه‌ له‌ ئه‌وله‌وبه‌تدان به‌ ولاتانی دراوسێ له‌ رووی ده‌سته‌به‌رکردنی ئاسایش و سه‌قامگیری ئابووری و سیسته‌می سیاسی و هه‌روه‌ها پاراستنی خاکی و ئاوه‌کانی چین له‌ چوارچێوه‌ی سنووره‌ ده‌ریاییه‌کانیدا. بېشبینی ناگریت هه‌چ گۆرانکارییه‌کی به‌رچاو له‌ بېگه‌ی چین له‌ پۆژه‌لاتی ناوه‌پراست له‌ کورتخایه‌ن یان مامناوه‌نددا رووبدات، چونکه‌ پیکهاته‌ سه‌ره‌کیه‌کانی ستراتیژی جیهانی چین تارا‌ده‌یه‌که‌ جیگیر و بېگه‌ی پۆژه‌لاتی ناوه‌پراست له‌ چوارچێوه‌ی ئه‌و ستراتیژهدا گرنه‌که‌ به‌لام به‌ هه‌چ شیوه‌یه‌که‌ په‌خه‌گرانه‌ نییه‌. له‌ رووی سه‌ربازی-سیاسیه‌وه‌، چین ناچیتنه‌ ناو هاوپه‌یمانی له‌گه‌ل سه‌رکرده‌کانی دیکه‌ی جیهان، له‌ ترسی ئه‌وه‌ی بکه‌وپیته‌ بېگه‌ی شوپنکه‌وتوو، و خۆی له‌ هاوپه‌یمانی له‌گه‌ل که‌سانی لاواز ده‌پاریزیت، به‌و تیگه‌یشتنه‌ی که‌ بپووستیان به‌ وه‌به‌ره‌پنه‌انی دارایی گه‌وره‌ ده‌بیت و، جگه‌ له‌ وه‌ش، ئه‌وه‌ی ده‌یکات له‌ لایه‌ن کۆمه‌لگه‌ی نیوده‌وله‌تییه‌وه‌ به‌ گومانه‌وه‌ سه‌یر بکریت که‌ ده‌رئه‌نجامه‌ وپنه‌یه‌کی ناله‌باره‌کانی بۆ چین ده‌بیت. له‌ پۆژه‌لاتی ناوه‌پراست، وا دیاره‌ چین

"به‌دوای رینگیه‌کدا ده‌گه‌رپت بۆ رکا به‌ریکردن به‌بێ ئه‌وه‌ی بێته‌ رکا به‌ر" بۆ ئه‌میریکا. سه‌ره‌پای ئه‌مه‌ش، پوونه‌ که‌ چین له‌ ده‌یه‌کانی داها تودا رۆلێکی گه‌وره‌تر له‌ کاروباری رۆژه‌لاتی ناوه‌پراستدا ده‌گه‌رپت، له‌ هه‌مان کاتدا په‌کین ئاماده‌ نییه‌ سه‌رکردایه‌تییه‌کی کراوه‌ له‌ ناوچه‌که‌دا بگه‌رپته‌ ئه‌ستۆ، به‌لام قورسای ئابوورییه‌که‌ی ورده‌ ورده‌ ته‌حه‌دای به‌رژه‌وه‌ندییه‌ ستراتیژییه‌کانی یاریزانه‌ دهره‌کییه‌ ته‌قلیدییه‌کانی دیکه‌ ده‌کات، به‌ په‌له‌ی یه‌که‌م ئه‌میریکا و ئه‌وروپا. ئه‌و به‌ هاوبه‌شی له‌ گه‌ل روه‌سیا هه‌ولده‌دات جوړیک له‌ فره‌ جه‌مسهری له‌ ناوچه‌که‌دا دروست بکات، که‌ کۆمه‌له‌ ئامرازێکی نوێ بۆ یاریزانه‌ ناوخواییه‌کان بۆ کارلێککردنیان له‌ گه‌ل وڵاتانی رۆژئاوایی دا بین ده‌کات. ستراتیژییه‌کانی هاوبه‌یمانی نه‌کردن و پاراستن له‌ که‌نداودا بووه‌ته‌ هۆی ئه‌وه‌ی چین وه‌ک هێزێکی ئه‌رینی دهره‌وه‌ی ناوچه‌یی هه‌ست پێبکریت.

له‌ کاتیکدا چین تا ئیستاش دوودل بووه‌ له‌ تیوه‌گلانیکی قوول له‌ کاروباری ناوچه‌که‌ و هه‌ولده‌دات پێگه‌ی خۆی وه‌ک هێزێکی ئابووری بێلایهن بپارێزیت، به‌لام ده‌بیت وه‌لامی دۆخی ئیستا بداته‌وه‌ له‌ گه‌ل گه‌شه‌کردنی پرۆفایله‌که‌ی و فراوانبوونی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی. دا بنامیکی خیرای دۆخی رۆژه‌لاتی ناوه‌پراست و باکووری ئه‌فریقا چین ناچار ده‌کات هه‌نگاوی هه‌ستپێنه‌کراو بنیت بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی ئاسایشی خۆی.

ئاینده‌ی بوونی چین له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌پراست و راده‌ی کاریگه‌رییه‌که‌ی لێره‌دا به‌نده‌ به‌ کۆمه‌لێک فاکتهری په‌یوه‌ندی‌دار، پێش هه‌موو شتی، به‌ ستراتیژی جیهانی چین و دیدگای خۆی بۆ رۆلی خۆی و نه‌زمی جیهانی داها تودو به‌ گشتی و له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌پراستدا به‌ تایبه‌تی. بێگومان ئه‌مه‌ش له‌ ژیر کاریگه‌ری هه‌لوێستی ئه‌میریکا و چۆنییه‌تی جێبه‌جێکردنی پابه‌ندبوونه‌ ئه‌منییه‌کانی واشنتۆن له‌ ناوچه‌که‌دا، هه‌روه‌ها سیاسه‌ت و کارلێکی زله‌پزه‌کانی جیهان و ناوچه‌یییه‌کانی وه‌ک روه‌سیا، هیندستان و ژاپۆن، که‌ به‌شیکیان بوونی هه‌یه‌ هه‌ولێ رکا به‌ریکردن له‌ گه‌ل چین له‌ ناوچه‌که‌دا. بێگومان نابیت به‌ که‌میش سه‌یری پێگه‌ی ده‌وله‌تانی رۆژه‌لاتی ناوه‌پراست خۆیان و سیاسه‌ته‌کانیان بکات. پیمان وایه‌ پرسپاره‌که‌ به‌ کراوه‌یی ده‌مێنیته‌وه‌ سه‌باره‌ت به‌ گه‌ره‌نتی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌ ئابوورییه‌کانی چین له‌ درێژخایه‌ندا له‌ غیابی ده‌ستپێشخه‌رییه‌ سه‌ربازی و سیاسیه‌ی روه‌سیا و کاریگه‌ره‌کاندا. پێویسته‌

هه‌ردوو هۆکاری ناوخۆیی و دهره‌کی چین له‌به‌رچاو بگیرین که کاریگه‌رییه‌کی به‌رچاویان له‌سه‌ر پینگه و رۆلی په‌کین هه‌یه له‌سه‌ر ئاستی ناوچه‌یی و نیوده‌وله‌تی له‌جیهانیکی ئاوا خپرا و چاوه‌روانه‌کراودا.

لیستی سه‌رچاوه‌کان

1. به‌زمانی رووسی

1. Евсеенко А.С. Политика США, России и Китая на Ближнем Востоке и в Центральной Азии // *Взаимоотношения России- Китая - США в рамках стратегического треугольника*. М.: ИДВ РАН. 2020.
2. Михеев В.В., Швыдко В.Г. Прогноз стратегий стран транстихоокеанского пространства. М.: ИМЭМО РАН, 2017.
3. Морозов Ю.В. Подходы КНР, США и РФ в борьбе в сфере геополитики в регионах мира // *Россия и Америка в XXI веке*. М., 2020. №1.
4. Бребдани Аммар Мухсен, and Нахро Мухаммад Исмаел. "Китай на Ближнем Востоке: стратегические приоритеты и особенности" *Вестник Российского университета дружбы народов*. Серия: *Всеобщая история*, vol. 16, no. 1, 2024, pp. 28-40. doi:10.22363/2312-8127-2024-16-1-28-40
- 5.

2. به‌زمانی ئینگلیزی

6. Almeida M. China's 'Marshall Plan' for the Arab world // *Arab News*. 14.07.2018. URL: <https://www.arabnews.com/node/1338856> (датаобращения: 15.07.2022).
7. Alterman J.B. Chinese and Russian Influence in the Middle East // *Middle East Policy*. 2019. Vol.26(2).
8. Andersen L.E., Jiang, Y. China's engagement in Pakistan, Afghanistan and Xinjiang. Will China's root cause model provide regional stability and security? // *DIIS: Danish Institute for International Studies* / URL: <https://www.diis.dk/publikationer/chinas-developmentstability-root-cause-model-faces-challenges> (31.08.2022).
9. Andersen L.E., Lons C., Peragovics T., Rózsa E.N., Sidło K.W. China-MENA relations in the context of Chinese global strategy // *The role of China in the Middle East and North Africa (MENA). Beyond economic interests?* Barcelona: iemed: European Institute of the Mideterranean, 2020. P.6-9. URL: <https://www.euroesou.net/web-content/uploads/2020/05/JPS-Thé-Role-of-China-in-the-MENA.pdf> (11.09.2022).
10. Tessman B.F. System Structure and State Strategy: Adding Hedging to the Menu // *Security Studies*. 2012. Vol.21(2). <https://doi.org/10.1080/09636412.2012.679203>

11. Chaziza M. *The Arab Spring: Implications For Chinese Policy // Middle East Review of International Affairs.* Herzliya, 2013. Vol.17(2). P.73-83. URL: https://ciaotest.cc.columbia.edu/journals/meria/v17i2/f_0029657_23972.pdf (ðama òáàùùùù: 14.06.2022).
12. Sun D., Zoubir Y. *China's Participation in Conflict Resolution in the Middle East and North Africa: A Case of Quasi-Mediation Diplomacy? // Journal of Contemporary China.* 2017. Vol.27(110). <https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1389019>
13. Sun D., Zoubir Y. *China's Response to the Revolts in the Arab World: A Case of Pragmatic Diplomacy // Mediterranean Politics.* 2014. Vol.19(1). P.2-20. <https://doi.org/10.1080/13629395.2013.809257>
14. Dorsey J.M. *China and the Middle East: Venturing into the maelstrom // RSIS working paper.* Singapore, 2016. No.296. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2735622>. URL: <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2016/03/WP296.pdf> (24.09.2022).
15. Dunsmore M. *Chinese Involvement in the Middle East. Implications for the United States // AUDRA: American University Digital Research Archive,* 2013. URL: <https://auislandora-stage.wrlc.org/islandora/object/1213capstones%3A69/datastream/PDF/view> (08.10.2022).
16. Fulton J. *China between Iran and the Gulf Monarchies // Middle East Policy.* 2021. Vol.28(3-4). P.203-216. <https://doi.org/10.1111/mepo.12589>
17. Fulton J. *China's changing role in the Middle East // Rafik Hariri Center for the Middle East.* Wash: Atlantic Council, 2019. P.1-27. URL: https://www.atlanticcouncil.org/wpcontent/uploads/2019/06/Chinas_Changing_Role_in_the_Middle_East.pdf (14.10.2022).
18. Fulton J. *China in the Persian Gulf: Hedging Under the U.S. Umbrella // Routledge Handbook of Persian Gulf Politics.* Abingdon: Routledge, 2020. No.1. P.492-505. <https://doi.org/10.4324/9780429201981-36>. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780429201981-36/china-persian-gulf-jonathan-fulton> (17.08.2022)
19. Gregory F.G. *Beyond Sectarianism: The New Middle East Cold War // Brookings Doha Centre.* Wash.: The Brooking Institution, 2014. P.1-27. URL: <https://www.brookings.edu/research/beyond-sectarianism-the-new-middle-east-cold-war/> (01.10.2022).
20. Hirono M. *Exploring the links between Chinese foreign policy and humanitarian action Multiple interests, processes and actors // Humanitarian Policy Group. L.: Overseas Development Institute,* 2018. P.1-36. URL: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resourcedocuments/12015.pdf07.08.2022>.

21. Andi S. H. *China's Middle East Foreign Policy: A Soft Power Approach and Human Right Issues* Technium Social Sciences Journal Vol. 39, 475-493, January, 2023.
22. Erzsébet N. Rózsa, Tamás Peragovics. *China's Political, Military and Cultural Engagement. The MENA Region. //The Role of China in the Middle East and North Africa: beyond Economic Interests?* 2020. P. 62
23. Samuel Ramani. *China in the Middle East: The Iraqi Kurdish Question. //The Diplomat.* October 05. 2017. <https://thediplomat.com/2017/10/china-in-the-middle-east-the-iraqi-kurdish-question/>
24. *Beijing Pledges USD100m to Jordan, Syria, Yemen, Palestine. //Alghad.* 2018-07-10 <https://alghad.com/beijing-pledges-usd100m-to-jordan-syria-yemen-palestine/>
25. Lars Erslev Andersen, & Yang Jiang. *Is China Challenging the US in the Persian Gulf? DIIS Report: 29 // Danish Institute for International Studies, 2014.*
26. *China Pushes Four-points Israeli-Palestinian Peace Plan. // Times of Israel.* 2017.
27. <https://www.timesofisrael.com/china-pushes-four-point-israeli-palestinian-peace-plan/>; *China Puts forward Four-point Proposal Regarding Palestine-Israel conflict // Xinhua.* 2021/05-17
- 28.

3. به زمانى كوردى

29. سهید حامیدی حوسینی، سهید ئەمیر نیاکویی / هه لسه نگاندى نه رمه هیزی چین له رۆژه لاتى ناوه راستى عه ره بى ، وه رگيرانى: ئه رخه وان سه یفور ئه سکه نده، گۆفاری ئاینده ناسی، ژماره (20) سالی پینجه م، نیسانی 2023.

China in the Middle East: Priorities and Strategic Characteristics

Sherwan Abdulrahman Mohammed

Ministry of Higher Education and Scientific Research, Erbil, Kurdistan Region, Iraq.

Sherwan.abdulrahman@mhe-krq.org

Keywords: Political Pragmatism, Chinese Strategy, Competition, "Soft Power", Cooperation, Chinese Diplomacy, Middle East, Foreign Policy.

Abstract

This study aims to identify China's strategic priorities and key directions of China's political presence which seeks to balance threats and opportunities in a volatile region such as the Middle East. Given the instability in the area caused by the U.S.'s global war on terror, the specifics of China's policy in the Middle East and North Africa are noteworthy, given that China's interests are at stake. Therefore, using analytical methods, the factors influencing the policy in the Middle East of the People's Republic of China were identified, which undoubtedly contributed to the change in the regional order. Finally, this study concludes that the future of China's presence in the Middle East will be determined by China's global strategy, as well as China's vision of its role and the future world order in general.

الصين في الشرق الأوسط: الأولويات والخصائص الاستراتيجية

ملخص:

يتعلق موضوع البحث بتطور أهمية نمو الاقتصاد الصيني في شرق الأوسط في القرن الواحد والعشرون نتيجة لانتشار المصالح الاقتصادية والسياسية للصين. الهدف من البحث هو الأولوية الاستراتيجية الصينية والاتجاهات الرئيسية للتواجد السياسي الصيني. والذي يهدف الى توازن التهديدات والفرص في منطقة مضطربة مثل الشرق الأوسط. بأخذ الاعتبار عدم الاستقرار في هذه المنطقة نتيجة للحرب ضد الارهاب من طرف الولايات المتحدة الامريكية، خصائص سياسة الصين في الشرق الأوسط وشمال افريقيا هي محط انظار لأن مصالح الصين مهددة. لهذا السبب تتبع نهج التحليلي، اسباب تأثير على سياسة الشرق الأوسط لجمهورية الصين الشعبية تم تحديدها، التي دورها تشارك في التغييرات الاقليمية. البحث يستنتج إن مستقبل التواجد الصيني في الشرق الأوسط يعتمد على استراتيجية الصين العالمية، ورؤية الصين الى دوره والتغييرات العالمية القادمة بشكل عام. إعادة الصياغة.